

Charly Salenius-Pasternak, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

SUOMI, KONFLIKTIEN OSAPUOLI JA ARVOJEN LÄHETILÄS

SUOMEN ON AIKA PÄIVITTÄÄ LÄHESTYMISTAPANSA KRIISINHALLINTAAN

Kansainväliset kriisinhallintaoperaatiot ovat tärkeä osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa, mutta toiminnalta puuttuu selkeä strateginen visio ja kansallinen tarina. Kriisinhallintatoiminnasta on kerrottava nykyistä avoimemmin, ja uusia keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi on harkittava.

Kriisinhallintaoperaatiot kuvataan uudessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ja hallitusohjelmassa keskeiseksi ulko- ja turvallisuuspolitiikan välineeksi. Osallistuminen operaatioihin nähdään vastuunkantona kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Operaatioihin osallistumalla ”tuetaan konfliktien ratkaisua, konfliktien jälkeistä vakauttamista ja turvallisten yhteiskuntien rakentamista”, samalla kun edistetään ”Suomen laajempaa tavoitetta kansainvälisen turvallisuuden ja vakauden lisäämisestä”. Julkisissa asiakirjoissa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa ei kuitenkaan ole arvioitu sitä, saavutetaanko asetettuja tavoitteita tai

voivatko operaatiot vaikuttaa jopa negatiivisesti kestävän rauhan saavuttamiseen operaatioalueella. Olisi tärkeää julkisesti arvioida, olisiko kriisinhallintaan osoitettuja resursseja syytä kohdentaa uudelleen siten, että ne palvelisivat paremmin näitä sinänsä jaloja päämääriä.

Kylmän sodan aikana Suomen ”rauhanturvaamisen tarina” oli suhteellisen selkeä kuten myös operaatioiden luonne ja päätavoite. Tuolloin Suomi osallistui YK:n rauhanturvatoimintaan, koska se mahdollisti kansainvälisen vastuunkannon ja puolueettoman maan statuksen vahvistamisen tavalla, joka hyväksyttiin sekä idässä että lännessä. Useimmiten myös operaatioiden päätehtävät

olivat selkeitä: Tavoitteena oli seurata neutraalisti osapuolien hyväksymän aselevon tai rauhansopimuksen toimeenpanoa ja raportoida siitä. Toiminnalla pyrittiin rajoittamaan sotien laajenemista.

Kylmän sodan jälkeen Suomi on osallistunut kansainvälisiin operaatioihin, joiden luonne ja keskeiset tehtävät ovat erilaisia kuin kylmän sodan aikana. Suomi on osallistunut operaatioihin, joissa aktiivisin toimin, sotilaallista voimaa käyttäen, pyritään luomaan ainakin tilapäisen rauhan ja vakauden tila. Osallistuminen tämänkaltaiseen toimintaan on luonut jännitteen Suomen vanhan rauhanturvaidentiteetin ja

kriisinhallintatodellisuuden välille, koska Suomi on ollut neutraalin toimijan sijaan konfliktin tai sodan osapuoli.

Kriisinhallinnan vaikuttavuus on viimeisen vuosikymmenen aikana noussut poliittisessa retoriikassa tärkeäksi kriteeriksi operaatioita arvioitaessa. Toiminnan vaikuttavuudesta mainitaan julkisissa asiakirjoissa usein panokset ja tuotokset, eli esimerkiksi se, miten paljon rahaa toimintaan on osoitettu ja kuinka monta ihmistä rahalla on koulutettu tiettyssä kohdemaassa. Keskittymällä vain tämänkaltaisiin mittareihin on vaikea, ellei mahdotonta, arvioida, onko Suomi viime kädessä onnistunut operaatiossa. Arvio siitä, kuinka tärkeitä aikaansaadut tuotokset ovat konfliktialueen ihmisten kannalta, loistaa poissaolollaan suomalaisessa kriisinhallintapoliittisessa keskustelussa.

Kriisinhallintapolitiikasta käydyssä keskustelussa on usein myös sivuutettu se tosiasia, että osallistuessaan viimeaikaisiin kriisinhallintaoperaatioihin Suomi on ollut osa normatiivista muutosta vaativien joukkoa. Tämä joukko vaatii operaatiossa toiseen, että ”kohdemaan” yhteiskunta muuttuu nopeaan tah-

tiin, esimerkiksi omaksumalla uusia arvoja merkittävästi nopeammassa tahdissa kuin mihin länsimaat ovat itse historiassaan pystyneet.

Toisin kuin kriisinhallinnan vaikuttavuuden arviointi kohdemaassa, arvio kriisinhallintaprosessin merkityksestä esimerkiksi Suomen ulkosuhteiden ja maanpuolustuksen kehittämiseksi on helpompi tehdä. Esimerkiksi diplomaatit voivat raportoida Brysselistä, että Suomea kohdeltiin Natossa yhä paremmin ISAF- operaation jatkuessa tai Puolustusvoimat todeta suomalaisen kenttälääkinnän ja monikansallisten ilmaoperaatioiden suunnittelukyvyn parantuneen kyseiseen operaatioon osallistumisen seurauksena.

Kansallisen keskustelun kannalta olisi tärkeää, että Puolustusvoimat aktivoituisi ja kertoisi avoimesti tavoitteistaan. Se voisi myös avata näkemyksiään siitä, mitä tiettyssä operaatiossa pitäisi tehdä kansallisen puolustuskyvyn kehittämiseksi. Tällainen kannanotto Puolustusvoimilta olisi linjassa hallitusohjelman kanssa, jossa todetaan, että ”osallistuminen palvelee [...] puolustuskyvyn suorituskyvyn ja valmiuksien kehittämistä”. On suuri ero, todetaanko tämä jäl-

kijättöisästi kuten kenttälääkinnän suhteen, yleisellä tasolla vai ennakkosuunnitelman mukaan.

Kaikkia tavoitteita tai motiiveja Suomen kriisinhallintaoperaatioihin osallistumiselle ei useimmiten tuoda julki, eikä niitä näin ollen arvioida julkisesti. Ne eivät myöskään välttämättä ole linjassa tärkeimpien ilmaistujen tavoitteiden kanssa. Onkin aiheellista kysyä, onko tavoitteet eli konfliktien ratkaisu ja yhteiskuntien rakentaminen mahdollista saavuttaa paremmin toisenlaisella lähestymistavalla kriisinhallintaan tai täysin vaihtoehdoisella keinolla.

Kun kansanedustajat ja turvallisuuspoliittiset päätöksentekijät arvioivat Suomen osallistumista kriisinhallintaoperaatioihin, on tärkeää identifioida ja julkilausua Suomen, operaation ja kohdemaan tavoitteet. Toiminnan merkitystä voi sitten arvioida suhteessa julkilausuttuihin tavoitteisiin. Samalla voidaan luoda uusi kriisinhallinnan tarina ja identiteetti, joka myös sisällyttää kriisinhallintaoperaatioissa palvelleiden asianmukaisen tuen. Menestyksistä ja takaiskuista on kerrottava julkisesti, jotta niistä on mahdollisuus oppia tulevaisuutta silmällä pitäen. /